

De regionala
djurförsöksetiska
nämnderna

YTTRANDE

Dnr A1/25

2025-03-03

Uppsala djurförsöksetiska nämnd

li.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss från Lantbygds- och infrastrukturdepartementet gällande Jordbruksverkets skrivelser angående antalet regionala djurförsöksetiska nämnder

Sammanfattning

Uppsala djurförsöksetiska nämnd (UDN)

- motsätter sig att Jordbruksverket får helt fria händer att bestämma hur många regionala djurförsöksetiska nämnder det ska finnas och föreslår istället att 7 kap. 13 § andra stycket djurskyddsförordningen (2019:66) får följande lydelse:
” Det ska finnas minst *fyra* regionala djurförsöksetiska nämnder”
- välkomnar en översyn av systemet för den djurförsöksetiska prövningen.

Antalet nämnder

UDN anser att det måste finnas minst fyra (4) regionala djurförsöksetiska nämnder.

Jordbruksverket har tidigare i sin skrivelse till Näringsdepartementet 2018 begärt en ändring av djurskyddsförordningen så att antalet regionala djurförsöksetiska nämnder borde minskas från sex (6) till minst tre (3) stycken. Den ändring som Jordbruksverket nu föreslår innebär att myndigheten skulle få helt fria händer att bestämma antalet nämnder. Jordbruksverket bör inte få en sådan vidsträckt befogenhet utan begränsningar. Om antalet nämnder ska vara mindre än fyra (4) måste det föregås av noggranna överväganden på regeringsnivå. Det måste finnas minst fyra (4) regionala nämnder om arbetsbördan för ledamöterna inte ska bli helt ohanterlig. Ifall antalet nämnder skulle minskas med hälften eller mer, skulle detta leda till svårigheter att rekrytera ledamöter till nämnderna, speciellt om inte ersättningen motsvarar den tid som behöver läggas ner.

De djurförsöksetiska nämndernas arbete kan idag närmast beskrivas som en form av hobbyverksamhet. Allt arbete med den etiska prövningen av djurförsök sker på fritiden vid sidan av ordförandenas, sekreterarnas och ledamöternas ordinarie arbete. Nämnderna saknar vidare fast anställd personal och har inga egna lokaler, utan snyltar i den delen på domstolarnas välvilja och resurser. Som jämförelse kan nämnas hur man organiserat den etiska prövningen av försök på människor där en egen myndighet, Etikprövningsmyndigheten, i allt

väsentligt anslagsfinansierad, bedriver verksamhet på samma orter som de djurförsöksetiska nämnderna med egna lokaler och över ett 25-tal anställda. Det är alltså en milsvid skillnad på hur statsmakten ser på hur den etiska prövningen av försök på människor och djur ska hanteras och finansieras.

Vidare saknar UDN ett underlag hur besluten tas angående vilken /vilka nämnder som kommer att läggas ned.

Nämnderna ska vara placerade vid de universitetsorter där huvuddelen av djurförsöken sker.

Ledamöterna till nämnderna tillsätts idag från närområdet i den stad där nämnden är placerad. En förutsättning för att få en fullgod etisk prövning av djurförsöken är att det finns ett brett, kompetent och starkt rekryteringsunderlag på forskarsidan. För det är forskarna och representanterna för försöksdjurspersonalen som i allt väsentligt har expertkunskaperna om de metoder och tekniker som används vilket krävs för en fullgod etisk prövning av djurförsöken. Den kompetensen finns på de universitetsorter där huvuddelen av försöksdjursverksamheten är förlagd. Möjligheten att utnyttja digitala arbetssätt och på så sätt rekrytera ledamöter på forskarsidan från andra orter än närområdet till nämnden skulle vara förödande för den etiska prövningen. UDN delar inte alls den uppfattning som Jordbruksverket framför att videomöten skulle var av godo. Vår erfarenhet är tvärtom att deltagande via video hämmar menligt den etiska diskussionen och det kan inte ersätta det fria meningsutbytet som sker vid fysiska möten.

Förändringar i regionaliteten över tid

UDN delar inte Jordbruksverkets uppfattning att vi idag har en större geografisk spridning på försöksdjursverksamheterna än tidigare. Den absoluta merparten av ansökningar som kommer in till UDN kommer från Uppsala universitet och Sveriges lantbruksuniversitet som också är beläget i Uppsala. De ansökningar som kommer in från andra sökande är färre, mindre omfattande såväl till sidantal och som komplexitet. Nyttan av att ledamöterna har kännedom om försöksdjursverksamheten som bedrivs på orten har därför inte minskat utan lokalkännedomen förenklar och berikar påtagligt den etiska prövningen.

Nackdelar med det regionala systemet och resultatområdet

UDN instämmer i att förekomsten av jäv bland ledamöterna på forskarsidan kan vara ett problem för de regionala nämnderna. Nämnden har dock hittills utan problem hanterat de situationer när någon ledamot varit jävig vid prövningen av en viss ansökan. Men i och med att antalet suppleanter nu har halverats ökar risken för att antalet ledamöter som deltar i berednings- och beslutsprocessen blir så få att beredningen av ansökningarna blir sämre och att man missar saker vilket kan leda till att ärenden bordläggs i onödan vid nämndens sammanträde.

För att komma ifrån jävsproblematiken och säkerställa att så många ledamöter som möjligt deltar i berednings- och beslutsprocessen ställer sig UDN positiv till att man gör en översyn av ärendefördelningen mellan nämnderna. En fördelning av ansökningarna enligt den modell som Etikprövningsmyndigheten tillämpar kan ha sina fördelar, förutom att man slipper jävsproblematiken, kan det även leda till en ökad harmonisering i beslutsfattandet. Men frågan bör utredas närmare lämpligen genom kontakter med Etikprövningsmyndigheten eftersom de från början hade samma regionala system som de djurförsöksetiska nämnderna har idag.

UDN delar inte Jordbruksverkets uppfattning att styrningen av vissa ärendetyper till en viss nämnd har lett till en ökad arbetsbelastning. UDN tilldelas idag alla ansökningar där man begär dispens från kravet på att vissa djur ska vara destinationsuppfödda och ansökningar om

försök med klinisk prövning av veterinärmedicinska läkemedel. Nämnden kan inte se att det lett till en ökad arbetsbelastning då dessa ärenden oftast är av mindre komplex natur. UDN har

tidigare i olika sammanhang även förordat ytterligare specialisering av vissa typer av ansökningar som inte är så ofta förekommande bl.a. vad gäller ansökningar om försök på vilda djur och försök på fisk. Detta i syfte att samla specialistkunskapen på området till en nämnd och därmed harmoniseringen av bedömningen dessa ärenden.

Nackdelar med resultatområdet - avgiftssystemet

Det nuvarande avgiftssystemet är destruktivt för den etiska prövningen. Inför införandet av avgifterna 2013 varnade UDN för att det skulle leda till att ansökningarna skulle bli stora och svåröverskådliga eftersom forskarna skulle klumpa ihop flera försök i samma ansökan för att inte behöva betala flera avgifter. Våra farhågor har besannats med råge. Från att hantera ansökningar på 8-10 sidor får nu nämnden in ansökningar på över 100 sidor som innefattar över 15 olika delförsök. Detta har, förutom att antalet ansökningar minskat betydligt i antal, försvårat handläggning och fått negativa konsekvenser för djurskyddet.

Man måste tänka utanför boxen när det gäller finansieringen av resultatområdet för att komma tillrätta med dagens problem. UDN har tidigare föreslagit och vidhåller att det måste införas en annan finansieringsmodell för etiska godkännanden av djurförsök. Nämnden föreslår att tillståndshavarna, universiteten m.fl., åläggs att betala en schabloniserad årlig avgift som bestäms utifrån storleken på deras försöksdjursverksamhet enligt den modell som gäller för miljöavgifter. En sådan ordning skulle leda till klart lägre administrativa kostnader för såväl universiteten och andra sökande och inte minst för Jordbruksverket. Vidare skulle ansökningarna om etiska tillstånd bli mindre omfattande och mera lätthanterliga vilket skulle underlätta den etiska bedömningen och göra de etiska tillstånden mer lättillgängliga för djurhuspersonal och tillsynen. Att det finns andra modeller för finansieringen av etisk prövning av forskning visas inte minst av att etikprövningen av forskning på människor (Etikprövningsmyndigheten) där bara en liten del finansieras av ansökningsavgifter.

De stora och oöverskådliga ansökningarna blir inte lättare att få grepp om eftersom ansökningssystemet "e-tjänsten" är krångligt såväl för de som söker som för nämnden som ska göra den etiska prövningen. I ansökningssystemet, som är starkt strukturerat, upprepas samma sak flera gånger vilket leder till att ansökningarna blir extra svårlästa och svåröverskådliga. UDN:s erfarenhet är att det brukar bli bäst om sökanden tillåts formulera sig fritt i en bilaga utan styrning från Jordbruksverket. Ansökningssystemet måste därför ses över i syfte att förenkla för sökandena och nämnden.

UDN instämmer med kontrollmyndighetens påpekande om att stora och svåröverskådliga ansökningar leder till svårare handläggning och får negativa konsekvenser i slutändan för djurskyddet. UDN ser likt Jordbruksverket mycket allvarligt på att djurskyddet åsidosätts i dagens system för djurförsöksetisk prövning. UDN välkomnar en översyn av systemet med djurskyddet i fokus.

Förändrat säkerhetsläge

UDN instämmer i att det är viktigt att kunna ha möjlighet att anpassa beslutsformer och nämndernas sammansättning under höjd beredskap.

Beslut om detta yttrande fattades på UDN:s plenarmöte den 28 februari 2025. Yttrandet har utarbetats av nämndens ordförande Erik Göransson i samråd med ledamöterna Katarina Cvek, Elin Spangenberg och Maria Larsson.

Erik Göransson